
رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری

جلد اول

آرای اصولی و حمایت دیپلماتیک

مؤلفین

دکتر سهیلا کوشا

استادیار دانشگاه پیام‌نور

دکتر سید باقر میرعباسی

دانشیار دانشگاه تهران

انتشارات جاودانه

سرشناسه : کوشا، سهیلا، ۱۳۴۳-
 عنوان و نام پدیدآور : رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری /
 مؤلفین: سهیلا کوشا، سید باقر میرعباسی.
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۸۰ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۲۱۰-۳-۱.
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 مندرجات : ج. ۱. آرای مشورتی و حمایت دیپلماتیک
 موضوع : دیوان بین‌المللی دادگستری
 موضوع : دادگاه‌های بین‌المللی
 موضوع : داور بین‌المللی - رویه قضایی
 شناسه افزوده : میرعباسی، سید باقر، ۱۳۲۲-
 رده‌بندی کنگره : ۹۹۱/۱۳۹۱/۵۹۹/۵۲۷۵۱ KZ
 رده‌بندی دیویی : ۳۴۱/۵۵۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۲۹۴۳۰۳۸

چاپ اول

عنوان کتاب: رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری (جلد اول آرای مشورتی و حمایت دیپلماتیک)
 مؤلفان: دکتر سهیلا کوشا، دکتر سید باقر میرعباسی
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۱
 قطع و تیراژ: وزیری، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۲۱۰-۳-۱

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰ [http:// www.junglepub.org](http://www.junglepub.org)
 email:// Info@junglepub.org ۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷-۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

AALCO: Asian African Legal Committee
AJIL: American Journal of International Law
BYIL: British Yearbook of International Law
ECOSOC: Economic and Social Council
EJIL: European Journal of International Law
EPIL: Bernhardt (ed.), Encyclopedia of Public International Law vol. IV (2000) European treaty Series
IAEA: International Atomic Energy Agency
ICLQ: International Comparative Law Quarterly
ICSID: International Center for the Settlement of Investment Disputes
IJIL: Indian Journal of International Law
ILC: International Law Commission
ILO: International Labor Organization
ILQ: International Law Quarterly
ILR: International Law Reports
IMO: International Maritime Organization
ITLOS: International Tribunal for the Law of the Sea
LJIL: Leiden Journal of International Law
LNTS: League of Nations Treaty Series
UNCIO: United Nations Conference on International Organization
UNCLOS: United Nations Convention on the Law of the Sea
UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNJYB: United Nations Judicial Yearbook
UNTS: United Nations Treaty Series
YLJ: Yale Law Journal

مباحث مرتبط با اساسنامه و آیین دادرسی محاکم بین‌المللی در زمره مسائلی است که کمتر مورد توجه قرار گرفته است و بخش‌های زیادی از آن، هنوز هم در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. قواعد حاکم بر احراز صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری (از این به بعد دیوان نامیده می‌شود) در «منشور سازمان ملل متحد» (از این به بعد منشور نامیده می‌شود)، اساسنامه دیوان و آیین دادرسی دیوان، بالأخص بحث حمایت دیپلماتیک و صلاحیت معوق دیوان نیز به عنوان بخش مهمی از این حوزه، از وضعیت کمابیش مشابهی برخوردار بوده و تنها در سال‌های اخیر است که برخی از جنبه‌های آن از سوی محاکم بین‌المللی، حقوقدانان و مؤسسات مطالعاتی مشخص شده است.

پیشرفت‌های بشری در زمینه علوم و فنون و صنایع مختلف موجبات ایجاد تحول در جامعه جهانی را فراهم آورده است، به نحوی که این پیشرفت‌ها، بشر امروز را نیازمند بازشناسی محیط پیرامون خود نموده است. انسان قرن بیست و یکم به مدد همین فناوری‌ها، فاصله زمانی و مکانی را از بین برده و «دنیای ناشناخته» خود را به «دهکده جهانی» تبدیل کرده است، به گونه‌ای که امروزه سرنوشت همه افراد، بیش از پیش به هم گره خورده است. یکی از مهم‌ترین ارزش‌های مشترک بشری مذکور در منشور سازمان ملل متحد که متضمن استقرار و دوام سایر ارزش‌های ضروری برای حیات بشری است، حفظ صلح و امنیت بین‌المللی است. تحقق این امر مهم نیز مستلزم وضع قواعد و مقررات بین‌المللی و تلاش برای رعایت آن‌ها است. اما مشکل از جایی شروع می‌شود که این قواعد و مقررات نقض شوند که منجر به ایجاد اختلافاتی بین‌المللی می‌شود. بهترین راهکار برای حل و فصل این اختلافات رجوع به محاکم بین‌المللی است که متأسفانه فاقد صلاحیت اجباری هستند و صلاحیت آن‌ها برای رسیدگی مبتنی بر رضایت طرفین اختلاف است که می‌بایست قبل یا بعد از بروز اختلاف یا حتی بعد از اقامه دعوی در قالب صلاحیت اجباری، صلاحیت اختیاری و یا به‌طور معوق ابراز گردد.

علی‌رغم موفقیت نسبی حقوق بین‌الملل در ایجاد نوعی اجماع جهانی در بین قضات، داوران و حقوقدانان بین‌المللی در مسائل مطروحه، بالأخص بسیاری از مسائل ماهوی و شکلی

رسیدگی‌های حقوقی بین‌المللی، هنوز هم اختلاف رویکرد و اختلاف نظر گسترده‌ای در برخی موارد و جنبه‌های احراز و اعمال صلاحیت دیوان در پرونده‌های مطروحه وجود دارد که در آرای مخالف، موافق و نظرات جداگانه قضاوت دیوان متجلی می‌گردند.^۱

در یک نظر کلی می‌توان ادعا کرد که حقوق بین‌الملل در مقایسه با نظام‌های حقوقی داخلی دولت‌ها که مبتنی بر سلسله مراتب می‌باشد، نه تنها در آن سلسله مراتبی وجود ندارد، بلکه مبتنی بر حاکمیت برابر دولت‌های مستقل است. لذا محاکم بین‌المللی فاقد صلاحیت اجباری بوده و صرفاً در صورت احراز رضایت طرفین دعوی، می‌توانند مبادرت به رسیدگی و صدور رأی در ماهیت دعوی مطروحه نمایند.

از طرفی حقوق بین‌الملل اساساً یک نظام حقوقی جوان و نوپا است و هنوز هم در حال تعیین، تکمیل و تثبیت «قواعد نخستین خود»^۲ می‌باشد. منظور از «قواعد نخستین»، قواعدی است که بیانگر قواعد تعیین‌کننده تعهدات تابعین یک نظام حقوقی است. در حالی که هدف از تصویب «قواعد ثانویه (دومین)» تثبیت، اصلاح و اعمال قواعد نخستین است. در این راستا «قواعد ثالثه (سومین)»^۳ بیانگر قواعد حاکم بر دادرسی‌های بین‌المللی است.

تا به حال دولت‌ها بیشتر هم و غم خود را به توسعه هنجارهای دو گروه اول از قواعد حقوق بین‌الملل مبذول داشته‌اند، به گونه‌ای که می‌توان گفت تا حدی نسبت به قواعد گروه سوم غافل بوده‌اند. این امر با مذاقه هرچه بیشتر در مبانی نظری احراز صلاحیت دیوان با توجه به قواعد مذکور در اسناد موجود از جمله، منشور سازمان ملل متحد، اساسنامه و آیین دادرسی دیوان و توجه به شیوه اجرای این قواعد در پرونده‌های مطروحه نزد دیوان و نظرات مخالف و موافق قضات دیوان در هنگام صدور آرای صلاحیتی و احراز و اعمال صلاحیت دیوان طبق اسناد ارائه شده توسط خواهان دعوی، می‌تواند راهگشا باشد. مجموعه شرایط حاکم در سالیان اخیر بیانگر

1. Jennings Sir Robert, The work of the international Bar, in: Chan Vohrah Lai and others, Man's Inhumanity to man: Essay on International law in honor of Antonio Cassese, 2003, p.448

2. Primary rules

3. See: Hart, H.L.A., "The Concept of Law", 1993, P.77-96

این است که رویه قضایی بین‌المللی، منبع مهمی برای احراز و یا اعمال صلاحیت دیوان بوده است.

حقوق بین‌الملل به عنوان نمادی از تجلی زیست اجتماعی به سوی نهادینه شدن و تبدیل شدن به یک نظام هنجاری پیش می‌رود که در آن نقش دیوان غیرقابل انکار است. برای اینکه دیوان همواره به گونه‌ای عمل نموده است که با تفسیر موسع قواعد حقوق بین‌الملل و گسترش و توسعه صلاحیت خود باعث شده است تا برخی از صاحب‌نظران سیستم حقوقی کامن‌لا^۱ یا عرفی خاطرنشان نمایند که دیوان با رویه قضایی مسلم خود در برخی از موضوعات حقوقی بین‌الملل که قواعد نوشته یا عرفی مسلمی وجود ندارد، مبادرت به قانون‌گذاری نیز نموده است. برای اینکه همواره در آرای خود به رویه قضایی خودش استناد نموده و آن‌ها را مورد تأکید و تأیید قرار داده است.

آنچه امروزه جامعه بین‌المللی و حقوق بین‌الملل را با بحران مواجه کرده است، برخورد گزینشی شورای امنیت سازمان ملل به دلیل حق وتوی اعضای دائم آن، در هنگام حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات تابعان حقوق بین‌الملل است که به نظر می‌رسد دیوان به دلایل ذیل جایگزین مناسبی باشد:

دیوان متشکل از قضات (حقوقدانان عالی‌مقام) بی‌طرفی است که به اعتبار شخصیت علمی و اخلاقی خود، از بین گروه‌های ملی معرفی شده‌ی دولت‌های جهان برای دیوان دائمی داوری به گونه‌ای انتخاب می‌شوند که نمایندگان تمدن‌های بزرگ بشری و نظام‌های حقوقی جهان باشند (ماده ۹ اساسنامه دیوان)، تا در قبال برخورداری از مصونیت حتی در کشور متبوع خود بتوانند در کمال بی‌طرفی و بر اساس اسناد ناشی از اراده ملت‌ها (مشمور سازمان ملل، اساسنامه و آیین دادرسی دیوان) مبادرت به حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات آنها بنمایند.

امروزه همبستگی مادی و معنوی کشورهای جهان آنها را به این امر واقف نموده است که رشد، توسعه پایدار، آسایش خاطر و امنیت آنها در گرو همکاری سازمان یافته و توجه به منافع دارد که برتر از منافع ملی خودشان است و با تشریک مساعی برای حاکمیت قانون در جامعه بین‌المللی از طریق حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات آنها با توجه به مفاد ماده ۳۳ منشور سازمان ملل متحد (UN)^۱ محقق می‌گردد. لازم به ذکر است حقوق بین‌الملل به عنوان نمادی از تجلی زیست اجتماعی به سوی نهادینه شدن و تبدیل شدن به یک نظام هنجاری پیش می‌رود که در آن نقش دیوان بین‌المللی دادگستری (ICJ)^۲ غیرقابل انکار است.

هدف از تدوین این کتاب، شناساندن هرچه بیشتر سازوکارهای اقامه دعوی بین‌المللی و طرق احراز رضایت طرفین اختلاف به صلاحیت توافقی، مشورتی و موارد حمایت دیپلماتیک از اشخاص «حقیقی و حقوقی» است با توجه به اینکه دستیابی به رضایت دولت‌ها برای اقامه دعوی نزد دیوان در چند دهه اخیر با چالش‌های جدی مواجه شده است، به نظر می‌رسد رواج و تسهیل توسل به صلاحیت مشورتی و صلاحیت معوق، می‌تواند باعث تثبیت حاکمیت قانون در جامعه بین‌المللی و نیل به اهداف والای سازمان ملل متحد، بالأخص حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و رعایت موازین حقوق بشری و حقوق بشر دوستانه بین‌المللی، به‌طور یکنواخت و جهان‌شمول در سراسر جهان گردد.

از طرفی گسترش و تسهیل انعقاد هزاران معاهده دو یا چند جانبه برای ارتقای همکاری‌های اقتصادی، سرمایه‌گذاری خارجی، تمایل دولت‌ها برای اعطای حمایت دیپلماتیک را افزایش داده است. علاوه بر این اصلاحات در دیوان باید با جدیت دنبال شود. در این راستا مجمع عمومی در سال ۲۰۰۵ فهرستی از اصلاحات ساختار سازمان ملل را تصویب کرد اما در آن اصلاح صلاحیت دیوان به عنوان رکن اصلی سازمان ملل تا حد زیادی مورد غفلت واقع شد. این اصلاحات می‌تواند درباره «صلاحیت دیوان، ضمانت اجرای آرای دیوان و ترکیب قضات آن، افزایش اعضای دیوان، افزایش تعداد سازمان‌ها و ارکان دارای اهلیت برای درخواست رأی مشورتی از دیوان باشد. راهکار دیگر ایجاد شعبات رسیدگی تخصصی در زمینه حقوق بشر بین‌المللی و حقوق بین‌الملل محیط زیست و فن‌آوری‌های نوین بالأخص جرایم سایبری می‌تواند باشد.

1. United Nations (UN)

2. International Court of Justice (ICJ)

کلمات کلیدی

سازمان ملل متحد، دیوان بین‌المللی دادگستری، اساسنامه دیوان، آیین دادرسی دیوان، صلاحیت ترافعی، صلاحیت معوق، صلاحیت مشورتی، حمایت دیپلماتیک، قواعد حقوق بین‌الملل.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

فصل اول: رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری در احراز و اعمال صلاحیت موضوعی	
خود	۱
مبحث اول: مبانی حاکم بر احراز صلاحیت موضوعی دیوان بین‌المللی دادگستری	۵
گفتار اول: نحوه شکل‌گیری و ایجاد محاکم بین‌المللی	۸
بند اول: نحوه شکل‌گیری و ایجاد دیوان دائمی بین‌المللی دادگستری	۸
بند دوم: نحوه شکل‌گیری دیوان بین‌المللی دادگستری	۱۰
گفتار دوم: جایگاه دیوان بین‌المللی دادگستری در حل و فصل اختلافات بین‌المللی	۱۱
بند اول: انواع اختلافات بین‌المللی	۱۲
بند دوم: نحوه عملکرد دیوان بین‌المللی دادگستری در احراز اختلاف بین‌المللی	۱۴
مورد اول: پرونده ماوروماتیس (۳۰ اوت ۱۹۲۲)	۱۵
مورد دوم: پرونده قرار بازداشت (۱۱ آوریل ۲۰۰۰)	۱۵
مورد سوم: پرونده لاگران (آلمان علیه ایالات متحده)	۱۶
بند سوم: ماهیت اختلاف بین‌المللی	۲۲
بند چهارم: خصوصیات شیوه‌های حل و فصل اختلافات بین‌المللی	۲۲
اول: اصل اختیاری بودن رجوع به دیوان بین‌المللی دادگستری	۲۳
دوم: اصل بی‌حد و حدود نبودن توسل به زور در حل و فصل اختلافات	۲۳
سوم: اصل اجباری نبودن توسل به شیوه‌ای خاص برای حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات	۲۵
بند پنجم: محدودیت‌های صلاحیتی دیوان بین‌المللی دادگستری	۲۵
بند ششم: نقش کارکردگرایانه دیوان بین‌المللی دادگستری	۲۶
گفتار سوم: نقش دیوان به عنوان رکن اصلی سازمان ملل در حل و فصل اختلافات	۲۷
بند اول: رابطه سازمانی دیوان بین‌المللی دادگستری با سایر ارکان سازمان ملل متحد	۲۸
بند دوم: محدودیت‌های سازمانی دیوان بین‌المللی دادگستری	۲۹
بند سوم: نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در تفسیر منشور سازمان ملل متحد	۳۱
بند چهارم: نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در توسعه حقوق بین‌الملل	۳۵
اول: رویکرد سنتی	۳۵
دوم: رویکرد واقع‌گرایانه	۳۶
بند پنجم: نقش دیوان به عنوان مرجع تجدیدنظر در احکام خود و سایر مراجع بین‌المللی	۳۹

- مورد اول: پرونده دادخواست تجدیدنظر و تفسیر رأی ۲۴ فوریه ۱۹۸۲ در پرونده مربوط به
فلات قاره تونس (تونس علیه لیبی)..... ۴۱
- مورد دوم: پرونده تجدیدنظر در رأی ۱۱ آوریل ۱۹۹۶ در پرونده ژنوسید (صربستان و مونته‌نگرو
علیه بوسنی هرزگوین)..... ۴۱
- مورد سوم: پرونده تجدیدنظر در رأی ۱۱ سپتامبر ۱۹۹۲ در پرونده اختلافات مرزی (السالوادور
علیه هندوراس)..... ۴۳
- بند ششم: نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در حفظ تمامیت حقوق بین‌الملل..... ۴۳
- بند هفتم: رابطه بین دیوان بین‌المللی دادگستری و شورای امنیت سازمان ملل متحد..... ۴۴
- مبحث دوم: منابع اصول حاکم بر احراز صلاحیت موضوعی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۴۶
- گفتار اول: منابع حاکم بر احراز صلاحیت موضوعی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۴۶
- بند اول: منابع نوشته..... ۴۶
- اول: منشور سازمان ملل متحد..... ۴۷
- دوم: اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۴۹
- سوم: آیین دادرسی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۵۱
- بند دوم: منابع نانوشته..... ۵۳
- اول: عرف بین‌المللی..... ۵۳
- دوم: اصول کلی حقوق بین‌الملل..... ۵۴
- سوم: رویه قضایی بین‌المللی..... ۵۶
- گفتار دوم: اصول حاکم بر احراز صلاحیت موضوعی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۵۹
- بند اول: مفهوم و مصادیق صلاحیت..... ۶۰
- اول: صلاحیت داخلی..... ۶۲
- دوم: صلاحیت بین‌المللی..... ۶۳
- ۱- تفاوت صلاحیت با قابلیت استماع دعوی..... ۶۴
- ۲- تفاوت صلاحیت با مراحل قانونی اقامه دعوی..... ۶۵
- ۳- تفاوت صلاحیت با اهلیت..... ۶۵
- بند دوم: اصول حاکم بر احراز صلاحیت موضوعی دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۶۶
- اول: قابلیت پذیرش دعوی..... ۶۸
- مورد اول: پرونده لاگران (دعوی آلمان علیه ایالات متحده امریکا)..... ۶۸

مورد دوم: پرونده آونا و سایر اتباع مکزیک.....	۷۲
مورد سوم: پرونده کنگو - اوگاندا.....	۷۴
دوم: تفسیر آرای صادره.....	۷۶
مورد اول: پرونده تفسیر رأی مورخ ۲۰ نوامبر ۱۹۵۰ در پرونده پناهندگی.....	۷۷
مورد دوم: پرونده تجدیدنظر و تفسیر رأی ۲۴ فوریه ۱۹۸۲ در پرونده مربوط به فلات قاره تونس - لیبی.....	۷۷
مورد سوم: پرونده تفسیر رأی ۱۱ ژوئن ۱۹۸۸ در پرونده اختلافات مرزی کامرون - نیجریه.....	۷۸
مورد چهارم: پرونده تفسیر رأی ۲۱ مارس ۲۰۰۴ در پرونده آونا.....	۷۸
مورد پنجم: پرونده تفسیر رأی ۱۵ ژوئن ۱۹۶۲ در پرونده معبد پره ویهار.....	۷۹
سوم: تأثیر حوادث آینده در احراز صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۷۹
چهارم: اصل صحت عمل قضایی.....	۸۱
پنجم: اصل منع اظهارنظر بیش از خواسته دعوی.....	۸۳
ششم: اصل وقوف دیوان به قانون حاکم.....	۸۴
۱- مفهوم این قاعده و آثار عملی آن.....	۸۵
۲- استثنائات این قاعده.....	۸۵
فصل دوم: رویه قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری در احراز و اعمال صلاحیت شخصی خود.....	۸۷
گفتار اول: مفهوم صلاحیت شخصی دیوان.....	۹۰
بند اول: دولت‌ها.....	۹۰
مورد اول: پرونده مشروعیت توسل به زور (صربستان و مونته‌نگرو - بوسنی و هرزگوینا).....	۹۱
مورد دوم: پرونده مشروعیت توسل به زور (کنگو علیه اوگاندا).....	۹۷
اول: مبانی صلاحیت توافقی دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۹۹
۱- صلاحیت اختیاری دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۱۰۱
۲- صلاحیت معوق دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۱۰۱
۳- صلاحیت اجباری دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۱۰۳
دوم: طرفین دعوی.....	۱۰۵
سوم: دولت‌های ثالث.....	۱۰۷
مورد اول: پرونده هایالا دولاتور (کلمبیا - پرو).....	۱۰۸

مورد دوم: پرونده آزمایشات هسته‌ای فرانسه (استرالیا و نیوزیلند - فرانسه).....	۱۰۹
مورد سوم: پرونده فلات قاره تونس (تونس - لیبی).....	۱۰۹
مورد چهارم: پرونده اختلافات مرزهای زمینی و دریایی بین کامرون و نیجریه.....	۱۰۹
مورد پنجم: پرونده سکوهای نفتی (جمهوری اسلامی ایران - ایالات متحده).....	۱۱۲
مورد ششم: پرونده فسفات خاص نائورو.....	۱۱۲
بند دوم اشخاص.....	۱۱۵
بند سوم: سازمان‌های بین‌المللی.....	۱۱۷
گفتار دوم: مبانی حاکم بر احراز صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری حمایت از افراد.....	۱۱۹
بند اول: تعریف حمایت دیپلماتیک.....	۱۱۹
بند دوم: پیش‌شرط‌های لازم برای حمایت دیپلماتیک.....	۱۲۰
اول: حق اعطای حمایت دیپلماتیک.....	۱۲۰
دوم: دولت اعطاکننده حمایت دیپلماتیک.....	۱۲۰
سوم: دولت خواننده در حمایت دیپلماتیک.....	۱۲۱
چهارم: فعل خلاف حقوق بین‌الملل.....	۱۲۲
مورد اول: پرونده آمبائیلوس (یونان - بریتانیا).....	۱۲۳
مورد دوم: پرونده شرکت نفت ایران و بریتانیا.....	۱۲۳
مورد سوم: پرونده اینتر هندل (سوئیس - ایالات متحده).....	۱۲۳
مورد چهارم: پرونده السی (ایالات متحده - ایتالیا).....	۱۲۳
مورد پنجم: پرونده آقای دیالو (گینه - کنگو).....	۱۲۴
مورد ششم: پرونده لاگران (آلمان - ایالات متحده).....	۱۲۴
پنجم: احراز تابعیت مدعی و استمرار آن.....	۱۲۴
ششم: قاعده رجوع قبلی به محاکم داخلی دولت خواننده برای جبران خسارت.....	۱۲۶
۱- ویژگی‌های این قاعده.....	۱۲۶
مورد اول: پرونده ماوروماتیس.....	۱۲۸
مورد دوم: پرونده لاگران.....	۱۲۹
مورد سوم: پرونده قرار بازداشت آوریل ۲۰۰۱.....	۱۲۹
مورد چهارم: پرونده آونا و سایر اتباع مکزیکی.....	۱۳۰
مورد پنجم: پرونده اموال خاص (لیختن اشتاین علیه آلمان).....	۱۴۰

مورد ششم: پرونده دیالو.....	۱۴۱
۲- استثنائات این قاعده.....	۱۴۲
هفتم: اشخاص مشمول حمایت دیپلماتیک.....	۱۴۷
۱- حمایت از اشخاص حقیقی.....	۱۴۷
مورد اول: پرونده لاگراک (دعوی آلمان علیه ایالات متحده امریکا).....	۱۴۸
مورد دوم: پرونده آونا و سایر اتباع مکزیک.....	۱۵۲
۲- حمایت از اشخاص بی تابعیت یا پناهنده.....	۱۵۴
۳- حمایت از اشخاص حقوقی.....	۱۵۵
۴- حمایت از سهامداران و طلبکاران خارجی شرکت‌ها.....	۱۶۲
۵- حمایت از اشخاص دارای تابعیت مضاعف.....	۱۶۲
بند سوم: شرط کالوو برای انصراف از حمایت دیپلماتیک.....	۱۶۳
گفتار سوم: رویه قضایی دیوان در احراز و اعمال صلاحیت مشورتی خود.....	۱۶۴
بند اول: صلاحیت شخصی.....	۱۶۷
اول: مجمع عمومی و شورای امنیت.....	۱۶۸
مورد اول: پرونده دیوار حائل (۲۰۰۴).....	۱۷۰
مورد دوم: پرونده کوزوو (۲۰۰۸).....	۱۷۳
دوم: سایر ارکان سازمان ملل متحد.....	۱۷۵
سوم: سازمان‌های تخصصی سازمان ملل متحد.....	۱۷۶
بند دوم: صلاحیت موضوعی.....	۱۷۷
اول: هر مسئله انتزاعی و مسائل مرتبط با وضعیت‌های مورد اختلاف.....	۱۷۷
مورد اول: پرونده شرایط پذیرش دولت‌ها به عضویت سازمان ملل (ماده ۲ منشور).....	۱۷۸
مورد دوم: پرونده مشروعیت تهدید یا کاربرد سلاح‌های هسته‌ای.....	۱۷۸
مورد سوم: پرونده دیوار حائل.....	۱۷۹
مورد چهارم: پرونده کوزوو (۲۰۰۸).....	۱۸۲
دوم: مسائل حقوقی مربوط به حیطه وظایف سایر ارکان و نهادهای تخصصی سازمان ملل.....	۱۸۴
بند سوم: سایر موضوعات مرتبط با صلاحیت مشورتی دیوان.....	۱۸۴
اول: تحولات صلاحیت مشورتی دیوان.....	۱۸۴
دوم: تأثیرات حقوقی آرای مشورتی دیوان.....	۱۸۵

۱۸۶	سوم: صلاح‌دید دیوان در رسیدگی‌های مشورتی
۱۸۷	مورد اول: پرونده دیوار حائل (۲۰۰۴)
۱۸۷	مورد دوم: پرونده کوزوو (۲۰۰۸)
۱۸۸	۱- رضایت دولت‌های ذینفع
۱۸۹	مورد اول: پرونده صحرای غربی
۱۸۹	مورد دوم: پرونده دیوار حائل
۱۹۰	مورد سوم: پرونده کوزوو
۱۹۱	۲- فقدان اطلاعات و ادله کافی
۱۹۱	مورد اول: پرونده صحرای غربی
۱۹۲	مورد دوم: پرونده دیوار حائل
۱۹۳	۳- خصیصه غیرالزامی آرای مشورتی
۱۹۴	۴- خصیصه الزام‌آور آرای مشورتی
۱۹۵	۵- اصل صحت عمل قضایی
۱۹۵	مورد اول: پرونده صحرای غربی
۱۹۵	مورد دوم: پرونده دیوار حائل
۱۹۵	۶- انگیزه رکن درخواست‌کننده
۱۹۶	۷- پیامدهای حقوقی صدور رأی مشورتی بر عملکرد رکن درخواست‌کننده
۱۹۶	مورد اول: پرونده دیوار حائل
۲۰۰	مورد دوم: پرونده کوزوو
۲۰۰	۸ - نقش شورای امنیت و مجمع عمومی در ارتباط با پرونده مطروحه
۲۰۹	چهارم: آیین رسیدگی به دعاوی مشورتی
۲۱۱	نتیجه‌گیری
۲۳۱	نمایه
۲۴۷	منابع و مآخذ